

162

1178

Ціна 50 пф.

Ч. 1

АВІСБУРГ, 1. КВІТНЯ 1947

Рік 1

* 1814   Тарас Шевченко   † 1861

Ідучи назустріч побажанням Правління ОПДЛ, а одночасно з цим пекучим потребам у дитячій лектурі, видаємо окремий додаток нашим школярам з надією, що згодом зможемо його відно відно збагатити і обсягом і змістом.

Правління ОПДЛ просить усіх своїх членів і взагалі всіх працівників у ділянці дитячої літератури надсилати відповідні матеріали.

Редакція

»Нашого Життя«

На Чернечій горі

На горі Чернечій, на горі зеленій,
Де сумують трави і цвітуть квітки,
Скарб лежить великий в домовині темній—
Віщою Шевченка дорогі кістки.

Там здаля Славута грає попід кручі,
Сизий степ з-над моря дивиться, мовчить,
Сяють тихо зорі, мов свічки блискучі —
У могилі Батько сном довічним спить.

Поклонися, Дніпре, передвічний, дужий,
Тій святій могилі з-між розлогих нив,
Хай озветься хвиля, задзвенить, затужить —
Він тебе, Славуте, міцно так любив!

Поклонися, степе, сивий ти козаче,
З-за могил високих, кучерявих трав —
Він же ж тую славу, що її ти бачив,
Як ніхто ніколи славно оспівав.

Поклонися, земле, низько поклонися
Пам'яті Тараса, славного співця,
До магили тої серцем пригорнися,
Де ж бо більші скарби, як могила ця?

Поклоніться низько, українські діти,
Тій горі, що гордо на Дніпром стоїть
І Тараса-Батька віщі заповіти
У життя з собою в серці понесіть!

Школярі! Оце Вам покищо маленький даруночок: складіть оцю картку в четверо, виїде журнальчик на 8 сторінок. Зберігайте його.

Борець за правду і волю

Важкі часи настали на Україні, коли впала наша козацька держава, коли не стало гетьманів, а козацьку Запорозьку Січ на Дніпрі зруйнувала московська цариця Катерина. На вольній донедавна українській землі запанувала неправда й неволя. Царські вельможі і поміщики відібрали від селян землю, а їх самих зробили кріпаками. Люди разом із своєю землею стали власністю панів-поміщиків. В поті чола від світанку до ночі мусіли вони працювати на панщині, а панські прикажчики знущалися над народом. А діточки малі виростили безпросвітні, мов бур'ян у полі, і їх часто гнали разом з батьками на панщину.

В отакий важкий для України час народився 9. березня 1814 року у бідній, сільській кріпацькій хаті, селі Моринцях, Звенигородського повіту в Київщині Тарас Шевченко. Коли минав йому другий рік життя, переселились Шевченки до села Кирилівки. А була це сім'я немаленька: батько Григорій, мати Катерина, Тарасик, три сестрички, два брати і дідусь Іван. Себто всіх дев'ятеро було.

Та й гарно було в Кирилівці. Коло хати розкішний квітник, стара, крислата верба, за хатою садок, а там левада, засіяна квітками, а через леваду в'ється річенька. Тут і виростав малий Тарас. Піклувались ним добра мати й старша сестра Катерина. Найбільше радісні хвилини були для нього в неділю, коли людей на панщину не гнали і всі були в хаті. Тоді вже Тарасик не відступав від діда Івана. Він же так чудово розказував про славне минуле, про те, що діялося колись на Україні. І збиралися тоді довкруги дідуся і Тарасик і сестра Ірина і брат Микита та й усі хатні. І розказував дідусь про те, як вороги руйнували Січ, як людям землю відбирали, як чужі пани над народом знущалися та й про гайдамаків славних, що з свяченими ножами на катів повставали, про отаманів Гонту за Залізняка, що карали ворогів за кривди народу. І про високі могили, в яких спочивали борці за правду і волю. А раз було пішов він за село на могилу, щоб побачити ті залізні стовпи, що підпирають небо. Не знав малий Тарас, що таких стовпів немає, що про них лиш у казці розказують.

Отак минали Тарасові роки.

Та не довго щастя тривало.

Як було Тарасові 9 років, померла його добра мати, а в хату прийшла злюща мачуха, що за нього зовсім не дбала, а побывала часто. Цілими днями ховався Тарас від неї по бур'янах.

Багато лиха витерпів за той час Тарас, а вже зовсім став нещасним, коли через два роки помер його батько. Умираючи, батько сказав: „Тарасові нічого з майна не лишаю. Із нього буде або щось велике, тоді не треба йому мого майна, або буде з нього велике ледащо, то й майно йому не допоможе. Бачив батько, що Тарас якась незвичайна дитина.

І так став Тарас круглим сиротою. З цього часу й починається безталанна мандрівка малого хлопчини, який шукав людей, „щоб добру навчили“. І справді до науки та до малювання змалку мав він велику охоту. Учителями були тоді дяки, у них і вивчився Тарас писати й читати. Але гірка була це наука. Дяки були тоді здебільша п'яницями, що знущалися над учнями. Не стерпів Тарас знущань і кривди. П'яного дяка висік раз прутом, а сам пішов шукати нових учителів-малярів, щоб малярства навчили. Один маляр сказав, що з Тараса не вийде не то маляр, але навіть шевця доброго, ні бондаря з нього не буде.

Минало саме тринадцять років Тарасові, як він, зневірний, повернувся до Кирилівки і тут став громадським пастухом. Та замість пасти овець, Тарас залізав у бур'яни та на клаптиках паперу розмальовував усілякі малюнки й оглядав красу світа Божого, а отара розбігалася на всі боки.

Один сільський маляр визнав талант Тараса і згодився його вчити, але вимагав дозволу від пана. Пішов Тарас до пана за дозволом, а той уподобав його і взяв до себе козачком-прислужником. Пан, що звався Енгельгардт, не раз приловлював Тараса, як він у ночі при свічці малює, чи читає книжки. Зміркував, що добре буде вивчити малого кріпака на маляра, щоб малював йому потім даром портрети. Отак став Тарас вчитися малярства в крапих малярів та й для науки вислав його пан до Петербургу. Ввечорі бігав хлопець у міський „Літній Сад“, де змальовував собі всякі статуї, різьблені з мармуру, чи каменя, що стояли в тому саді. При такій роботі застав його раз маляр Сошенко. Дізнавшись про життя Тараса і про його долю, заопікувався ним щиро та й познайомив його з багатьома визначними українцями. От вони по довгих заходах викупили Тараса за великі гроші з кріпацтва. Мов знову на світ народився тоді Тарас. 24-річний Тарас став вільною людиною, міг вписатися до Академії Мистецтв, де вчили малярства великі вчителі. Тоді й став він пильно вчитися, багато читати та й сам став писати чудові пісні-вірші, в яких опису-

„Мені тринадцятий минуло..”

Мал. П. Носка

вав своє життя, все горе й недолю українського народу, його велике та славне минуле і закликав до праці й боротьби за волю. Ці вірші й з'явилися окремою книжкою в 1840 році під назвою „Кобзар“. Хто лиш цю книжку прочитав, то немов новий світ відкривався перед ним. Старі люди, селяни, а то й українські пани, що були відцуралися рідного народу і рідної мови — плакали, коли читали „Кобзаря“, — така в цій книжці сила і краса, і чар і мудрість, і така в ній велика і свята любов до України.

І пішла по всій Україні слава про недавнього кріпака, по всій Україні понеслося живе й чудодійне Тарасове слово, слово про те, „хто ми, чії діти, ким, за що закуті“, слово віри, що

*»Встане Україна,
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти«.*

Та не довго довелося нашому Великому Тарасові заживати золоті свободи та писати вільно свої твори. За те, що належав до тайного товариства яке ціллю своєю мало визволення України і за те, що писав про волю, — лютий московський цар Микола І. наказав арештувати Тараса і заслати довіку в далекі киргизькі степи. Налякався його живого, всемогучого слова правди. Сталося це весною 1847 року. І десять довгих років карався Тарас салдатом на засланні без права писати й малювати, без книжок, серед диких пустирів, між чужими людьми. Щойно по довгих заходах його приятелів випустили Тараса на волю. Але хоч мав він тоді тільки 44 роки, проте він був уже зовсім старий і хворий. І всього ще три роки перемучився наш поет, три роки боровся з важкою недугою, що ще на засланні підкосила його здоров'я.

Прийшов день 10. березня 1861 року. Того дня вранці закрив навіки свої очі великий син України. Умер на 47-ому році життя, пробувши 24 роки кріпаком, 10 літ у неволі, три з половиною роки під доглядом царської поліції, і тільки 9 років вільною людиною. Умер у Петербурзі, а тіло його перевезли на Україну і поховали на Чернечій горі, біля міста Канева над Дніпром.

І щороку у місяці березні кожний українець, кожна українська дитина, кожний юнак лине серцем над Дніпро, де свята могила, там, де спочиває замучений найкращий син України, Борець за Правду і Волю — Тарас Шевченко.

Б. Данилович

До стовпів що небо підпирають...

(Уривок з повісти Т. Шевченка „Княгиня“)

Село!.. О, скільки споминів любих та чарівних розбуджується в моїм старім серці при тім сердечнім слові! Село!..

І от стоїть передо мною наша бідна стара біла хата, з потемнілою содом'яною стріхою і чорним димарем, а біля хати на причілку яблунька з червоними яблуками, а довкола неї квітник, любимець незабутньої моєї сестри, моєї няньки терпеливої, ніжної; біля воріт стоїть стара, крислата верба, а за вербою клуня, а за клунею по косогору піде вже сад.

Та який сад! Густий, темний, тихий — що й казати: другого такого на всім світі немає! А за садом левада, а за левадою долина, а в долині потічок тихий, ледве журчить; верби та калина оточили його, а темнозелені лопухи широколисті обкутали його.

В оцім потічку, під навислими лопухами, купається білявий, опецькуватий хлопчик; викупавшись перебігає він через долину та через леваду, вбігає в тінистий сад, падає під першою грушею або яблунею і засипляє здоровим, безжурним сном.

Пробудившись, він дивиться на протилежну гору, дивиться, дивиться і питається сам себе: „а що там за горою? Там мусять бути залізні стовпи, що підпирають небо. А що якби піти та подивитися, як там вони його

підпирають? Піду та подивлюся, адже ж то недалеко”.

Встав і, не надумуючись, пішов через долину та леваду просто на гору. І от виходить він за село, минув царину, перейшов з півверстви полем, а на полі стоїть висока, чорна могила. Він видряпався на могилу, щоб звідсіль подивитися, чи далеко ще до тих залізних стовпів.

Стоїть хлопчина на могилі і дивиться на всі сторони: і по той бік село і по цей бік село, а там із-за темних садів визирає церква з трьома банями, покрита білою бляхою.

Хлопчик задумався. „Ні”, — думає він — „сьогодні вже пізно, не дійду до тих залізних стовпів, нехай завтра з Катрею. Вона пожене до череди корови, а я піду до тих залізних стовпів”.

І він скотився клубком з могили, встав на ноги і пішов не оглядаючись, до чужого села. На щастя його зустріли чумаки і зупинивши, спитали:

— А куди ти, мандруєш, парубче?

— Додому.

— А де ж твоя домівка, небораче?

— В Кирилівці.

— Та чого ж ти йдеш у Моринці?

— Я не в Моринці, я в Кирилівку йду.

— А коли в Кирилівку, так сідай на мою мажу, товаришу: ми тебе доведемо додому.

Посадили його на скриньку, що буває на переді чумацького воза і дали йому в руки батіг; він поганяє собі воли, безжурний мов би нічого не трапилось. Під'їжджаючи до села, побачив він на протилежній горі свою хату і закричав весело:

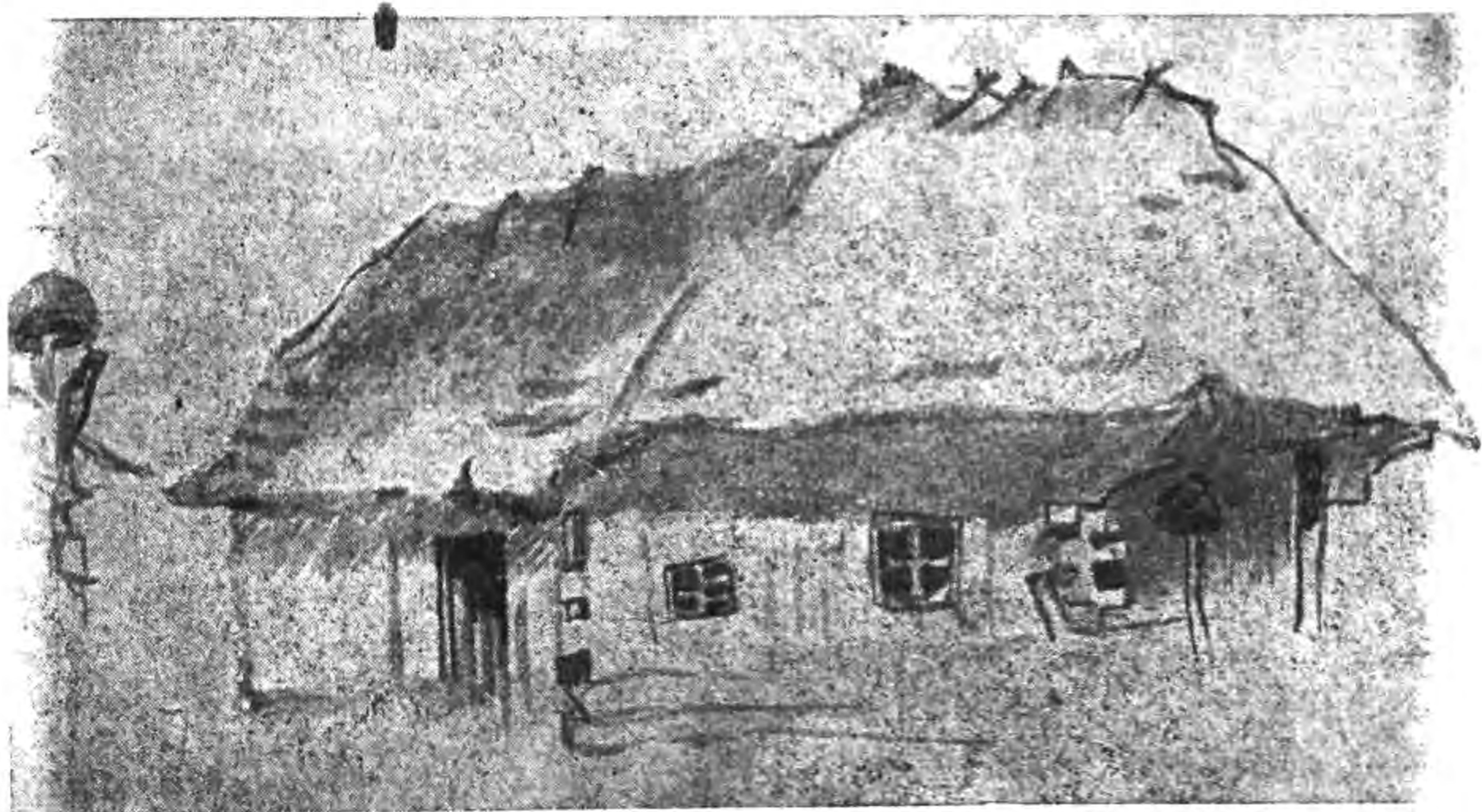
— Онде, онде наша хата!

— А коли ти вже бачиш свою хату, — сказав хазяїн воза, — то й іди з Богом!

Він зсадив хлопчину з воза, спустив його на землю і, звернувшись до товаришів, сказав:

— Нехай іде собі з Богом!

— Нехай іде собі з Богом! — промовили чумаки, і хлопець побіг собі з Богом в село.

Рідна хата Тараса Шевченка

Мал. Т. Шевченка

Т. ШЕВЧЕНКО

На чужині

Я на гору високою
Вихожу, дивлюся,
І згадую Україну
Згадать боюся.

І там степи, і тут степи,
Та тут не такі:
Руді-руді, аж червоні!
А там голубії,

Зелені, мережані
Нивами, ланами,
Високими могилами,
Темними лугами.

„МАЛІ ДРУЗІ” додаток до „Нашого Життя” для дітей середнього і старшого віку. — Редагує колегія Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. — Адреса: „Наше Життя” — Малим Дружям”, Augsburg, Spreuer Str.1 (Ecke Birkenfelder Str.)